

Lahendusele keskendunud ehk liitev perelepitus

Vanemluskokkuleppe kui riikliku perelepitusteenuse eesmärgi saavutamise meetodeid ja mudeleid, teoreetilisi lähenemisviise ja võtteid on erinevaid ja nende kasutamine sõltub lepitusjuhtumi asjaoludest, riikliku perelepitaja ettevalmistusest ja kogemusest. Kui läbirääkimistel soovitakse lahendust, sobib tulemusliku meetodina struktureeritud ehk lahendusele keskendunud perelepitus. Läbirääkimise all mõistetakse suulist arvamuste vahetamist, aga ka nõupidamist. Läbirääkimised perelepitusmenetluses on võimalikud, kui:

- **On kaks osapoolt, kes läbirääkimisi soovivad.**
- **Poolte huvide vahel on konflikt.** Läbirääkimised on parimaks vahendiks just huvide konflikti lahendamisel.
- **See on vabatahtlik suhe.** Pooled on vabad ja valmis oma esialgset seisukohta muutma ja eeldavad et ka teine pool teeb sedasama.
- **Pole liiga kindlaid reegleid või süsteemi vastuolu lahendamiseks.** Osapooltel on võimalik asjade käiku ja tulemust suurel määral mõjutada.
- **Läbirääkimised on seotud nii materiaalse kui mittemateriaalse küljega.** On mingi asine põhjus, mis pooli paneb läbirääkimiste suhet looma. Alati kaasnevad läbirääkimiste suhtega ka mittemateriaalsed asjaolud, vaidlusküsimused: au, väärikus, enesehinnang, maine, positsioon, staatus, õiglus, seotus. Vahel osutuvad need osapoole jaoks olulisemaks kui käegakatsutavad küsimused.
- **Tegevus on pigem järjestikune kui samaaegne.** Pooled annavad üksteisele infot ja hindavad teiselt poolt saadud teavet kordamööda.

Struktureaalne mudel pakub füüsiliselt ja psühholoogiliselt piiritletud keskkonda, mis aitab hoida kontrolli all tugevaid emotsioone ja suunata rohkem energiat läbirääkimistele ning probleemide lahendamisele. Lepitaja aitab osalejatel otsida kõigile kasulikke lahendusi, mis vastavad võimalikult paljudele vastastikustele vajadustele. Lepitaja julgustab neid kokkuleppe nimel koostööd tegema, selmet raisata hävitavas konkurentsisis aega ning energiat.

Lepitaja metoodiline eesmärk on järgmine:

- **Eraldada isikud probleemist.** Sageli nähakse probleemi teises lepitusosalises, ehkki probleem on mujal.
- **Keskenduda huvidele/vajadustele, mitte seisukohtadele.** Kaljukindlaid seisukohti ei saa lepitada, huviseid aga küll. Küsimusest “*mida ma tahan saada?*” on märksa olulisem “*miks või mille jaoks ma seda tahan saada?*”
- **Leiutada võimalusi vastastikuse kasu saamiseks.** Sageli nähakse vaid ühte õiget lahendust, ehkki neid on rohkem. Tuleks vältida ennatlikku otsustamist, kuni pole piisavalt lahendusvariante (*kuulus apelsini näide*).
- **Taotleda tungivalt objektiivsete kriteeriumide kasutamist.** Eelistatud on sellised lahenduste üle otsustamise alused, mis on mõlemale poolele vastuvõetavad, nagu nt sõltumatu uurimustulemus, väljakujunenud tava või kehtiv norm.

See mudel töötab hästi, kui konkreetsetele küsimustele lahendamiseks on vastastikune huvi ja motivatsioon. Osapooled peavad olema:

- **Motiveeritud kokkuleppele jõudma.**
- **Võimelised ratsionaalselt mõtlema.**
- **Teadlikud lahendamist vajavatest probleemidest.**

- Suutelised omi seisukohti selgitama ja kinnitama.
- Suutelised omavahel läbi rääkima.
- Suutelised õiglast ja vastuvõetavat tulemust ära tundma.

See mudel ei ole imeravim ega sobi kõikidele lepitusosalistele ega ka kõikide lepitusjuhtumite jaoks. See läbirääkimiste mudel ei pruugi sobida keeruliste ja intensiivsete peretülidega tegelemiseks. Lahendusele jõudmine on oluline ja RPLS-is seatud eesmärk, kuid kui laste vajadustele ja vanematevahelise koostöö jätkumisele piisavalt tähelepanu ei pöörata, ei pruugi lahendused tööle hakata.

Vaatamata viimatiöeldule saab asuda seisukohale, et etapiviisilised (st struktureeritud) mudelid pakuvad lepitusele kasulikku struktuuri, mis iseenesest ei välista reageerimist ka lepituse muutuvale dünaamikale ega erinevate suhtlemisstrateegiate kasutamist.